

УДК 372.881.1

DOI <https://doi.org/10.24919/2308-4863/61-2-43>**Вікторія ЛУЧКЕВИЧ,***orcid.org/0000-0002-3363-7791*

кандидат педагогічних наук, доцент,

доцент кафедри німецької та французької мов і методики їх навчання
Дрогобицького державного педагогічного університету імені Івана Франка
(Дрогобич, Львівська область, Україна) luch.vik11@gmail.com

ДИЗАЙН-МИСЛЕННЯ У НАВЧАННІ ІНОЗЕМНИХ МОВ

Сучасне суспільство, що перебуває у процесі трансформаційних змін, зокрема й в освітній сфері, потребує переосмислення традиційних методів навчання. Цифрові технології, освітні реформи, створення спільного навчального простору, гармонізація освітніх програм вимагають розробки інтегрованих підходів, застосування нових інструментів задля покращення якості освіти. Дизайн-мислення є одним із таких підходів, який базується на пошуку нових творчих рішень проблем, з якими часто зустрічаються учні й педагоги під час вивчення іноземної мови.

У статті досліджено дизайн-мислення як інноваційний підхід у процесі вивчення іноземної мови. Сучасний учитель постійно перебуває у пошуку шляхів, що допомагають учневі краще засвоїти та зрозуміти зміст навчання. Вони намагаються використовувати та вибрати підходи та стратегії, які вони вважають хорошими та найкращими для полегшення викладання та навчання. У статті наголошено, що дизайн-мислення – це інноваційний підхід, який дозволяє перетворювати ідеї та проекти в реальні дії та прототипи, що покликані творчо підійти до вирішення складної навчальної проблеми. Водночас, це людиноорієнтований підхід, який передбачає командну роботу задля досягнення успіху.

Значну увагу звернено на вивчення та аналіз головних етапів застосування дизайн-мислення на уроках іноземної мови з метою реалізації конкретних навчальних цілей. У дослідженні зазначено, що для ефективного застосування дизайн-мислення у навчальному процесі важливим є добре продумана робота учителя щодо вибору завдань, чітких інструкцій до їхнього виконання, можливих запитань і відповідей на них, відбору ілюстративного матеріалу, встановлення критеріїв та часового ліміту на виконання завдання.

Установлено, що застосування підходу дизайн-мислення на уроках іноземної мови сприяє формуванню трансверсальних компетенцій учнів таких як: співпраця з іншими учасниками навчального процесу з метою пошуку інформації, вміння ставити собі питання та знаходити оригінальні ідеї, пошук індивідуальних навчальних стратегій, які полегшують навчання тощо. Підкреслено, що дизайн-мислення є мотиваційним методом й інструментом, який допомагає учням насолоджуватися навчанням, урахувавши їхні інтереси, а також допомагає вчителю працювати та досягати поставлених освітніх цілей.

Ключові слова: дизайн-мислення, інноваційний підхід, креативність, іноземна мова, трансверсальні компетенції.

Viktoriia LUCHKEVYCH,*orcid.org/0000-0002-3363-7791*

Candidate of Pedagogical Sciences,

Associate Professor at the Department of German and French Languages
and Methods of their TrainingDrohobych Ivan Franko State Pedagogical University
(Drohobych, Lviv region, Ukraine) luch.vik11@gmail.com

DESIGN THINKING IN FOREIGN LANGUAGE LEARNING

Modern society, which is in the process of transformational changes, particularly in the educational sphere, needs a rethinking of traditional teaching methods. Digital technologies, educational reforms, the creation of a common learning space, the harmonization of educational programs require the development of integrated approaches, the use of new tools to improve the quality of education. Design thinking is one such approach, which is based on finding new creative solutions to problems that students and teachers often encounter learning a foreign language.

The article examines design thinking as an innovative approach in the process of learning a foreign language. The modern teacher is constantly in search of ways that help the student better learn and understand the content of the study. They try to use and choose the approaches and strategies they think are good and best to facilitate teaching and learning. The article emphasizes that design thinking is an innovative approach that allows you to transform ideas and projects into real actions and prototypes designed to creatively approach the solution of a complex educational problem. At the same time, it is a people-oriented approach that involves teamwork to achieve success.

Considerable attention is paid to the study and analysis of the main stages of applying design thinking in foreign language lessons in order to achieve specific educational goals. The research indicates that for the effective application of design thinking in the educational process, a well-thought-out work of the teacher regarding the selection of tasks, clear instructions for their implementation, possible questions and answers to them, selection of illustrative material, establishment of criteria and a time limit for completing the task is important.

It has been established that the application of the design thinking approach in foreign language lessons contributes to the formation of transversal competencies of students, such as: cooperation with other participants in the educational process in order to search for information, the ability to ask questions and find original ideas, the search for individual educational strategies that facilitate learning, etc. It is emphasized that design thinking is a motivational method and tool that helps students enjoy learning, taking into account their interests, and also helps teachers work and achieve educational goals.

Key words: design thinking, innovative approach, creativity, foreign language, transversal competencies.

Постановка проблеми. Серед головних завдань сучасної освіти є формування ключових компетентностей учнів, які б забезпечували їхню успішну життєдіяльність, працевлаштування, самореалізацію у суспільному й особистому житті. Поміж останніх слід назвати: креативність, ініціативність, критичне мислення, уміння співпрацювати з іншими, автономність, здатність приймати рішення тощо. У сучасних освітніх документах чітко прослідковується тенденція тісного зв'язку цих трансверсальних компетентностей із предметними задля ефективного формування особистості: «знання мають бути інструментом у розв'язанні життєвих проблем, засобом особистісного розвитку, соціалізації учнів, успішного професійного становлення та облаштування особистого життя» (Навчальні програми, 2017).

У цьому контексті зауважимо, що дизайн-мислення є ефективним способом формування трансверсальних компетентностей, що включають поєднання знань, умінь, комунікації, автономності й відповідальності особистості. На думку В. Петренка та І. Безлугої, «трансверсальні компетентності забезпечують «трансфер навчання», тобто перенос набутих знань, навичок і метакогнітивних здібностей особистості на вирішення ситуацій реального життя» (Петренко, Безлуга, 2018: 291). Відтак, трансверсальні компетентності забезпечують ефективне формування предметних компетентностей і сприяють орієнтації учнів на навчання упродовж життя.

Вивчення іноземної мови не стає виключенням у цьому процесі. Інноваційні ідеї щодо навчання іноземних мов передбачають організацію навчального процесу таким чином, щоб розкрити й реалізувати у повній мірі творчий і когнітивний потенціал кожної особистості. Відтак, для вчителя важливим є «вдосконалення практичних навичок, поєднання теоретичних знань про нові підходи, технології й методи навчання з активною практичною діяльністю, уміння ефективно організації й планування уроків від-

повідно до діяльнісно-розвивального підходу, пошук ефективних шляхів підвищення мотивації учнів» (Лучкевич, 2020: 56).

У цьому руслі слід звернути особливу увагу на інноваційний підхід – дизайн-мислення, що передбачає формування м'яких навичок (soft skills) особистості, відкриття і застосування особистісних інструментів, умінь для вирішення нестандартних ситуацій, креативного підходу до розв'язання проблем.

У сучасному суспільстві найчастіше дизайн асоціюється із кінцевим продуктом, що створюється однією людиною чи групою людей задля покращення суспільного життя. Проте існує й інше значення цього терміну в науковому розрізі. Насамперед, дизайн визначається як методологія, підхід, технологія, спосіб мислення, що покликані подолати розрив між креативністю й інноваціями, наукою і ринком, процесом створення й кінцевим продуктом/результатом (Бойченко, 2017; Leinonen & Durall, 2014; Serrat, 2010).

Аналіз останніх досліджень. Дизайн-мислення як науковий підхід розглядався передусім у контексті економічних наук з метою розвитку бізнесу й економіки, стимулювання творчого мислення, що інколи дає кращий результат, аніж критичний аналіз (Jerome Bruner (Bruner, 1978)), а також у соціологічних дослідженнях, де він визначався як процес, орієнтований на пошук нових рішень у різних сферах життя задля створення кращого майбутнього (Herbert Simon (Simon, 1969)).

Сьогодні дизайн-мислення привертає увагу багатьох науковців різних галузей, дослідження яких націлені на вивчення принципів й етапів дизайн-мислення (Т. Браун, Л. Лігоненко, Л. Лісовська, С. Ріглі, П. Роджерс) розкриття практичних аспектів цього підходу (Х. Безпалюк, Г. Драйден, М. Камачо, Д. Келлі, К. Процак).

У вітчизняній педагогічній науці дизайн-мислення досліджували В. Бойченко, Л. Полтавська, Т. Фурсенко, І. Яловега та ін. Утім, головна увага згаданих вище авторів концентрувалася доволі

історії вивчення досліджуваної проблеми, виявлення основних принципів та методів реалізації дизайн-мислення в організації освітнього процесу.

Мета дослідження – проаналізувати дизайн-мислення як інноваційний підхід у вивченні іноземної мови, розглянути головні етапи його впровадження у навчальний процес.

Виклад основного матеріалу. Дизайн-мислення як підхід був уперше науково сформульований і розроблений викладачами Стенфордського університету у сфері дослідження ведення бізнесу та економіки. Біл Барнет та Дейв Еванз детально описали дизайнерський спосіб мислення задля створення успішного бізнес-проекту, а також для вирішення персональних життєвих проблем. На їхню думку, цей підхід базується на методології творчого вирішення проблем, у якій домінує людиноцентричний «відкритий» процес, що керується не тільки економічною вигодою, а й урахуванням психоемоційної складової цього процесу (Барнет, Еванз, 2019: 29). Науковці запропонували кілька головних ментальних правил, які сприяють вирішенню поставлених завдань крізь призму дизайн-мислення. Поміж останніх виділимо: допитливість, активність, переосмислення проблеми іншими нелінійними способами, зосередження на процесі, а не на кінцевому результаті, співпрацювати з різними учасниками процесу, навіть якщо ваші погляди радикально протилежні.

В освітньому процесі дизайн-мислення дозволяє вийти за рамки традиційних методів навчання, звичних способів виконання навчальних завдань, спряючи формуванню автономності, спостережливості, креативності учнів. Як зазначає сучасна українська педагогиня Л. Полтавська, «вчителі, які прагнуть зробити систему освіти сучаснішою, часто оновлюють методи і прийоми навчання. Викладання, що базується на дизайн-мисленні, пробуджує в учнів зацікавленість, ентузіазм, креативність, творчість та винахідливість» (Полтавська, 2022: 6). Відтак, можемо констатувати, що дизайн-мислення являє собою креативний процес, що базується на активному спостереженні за ситуацією, уявленні, аналізі та відкритті нових шляхів вирішення окремих навчальних завдань та знаходженні креативних способів її покращення.

Необхідно зауважити, що застосування підходу дизайн-мислення у навчальному процесі передба-

чає кілька етапів. Більшість сучасних дослідників виокремлюють п'ять головних етапів, що представлені на *рисунку 1*, і зазначають, що у навчанні такий підхід найчастіше застосовується у спільній роботі учнів, як-то проектна діяльність. Водночас наголосимо, що дизайн-мислення як підхід має певну гнучкість, що, у свою чергу, дозволяє учням керувати своїм навчальним процесом, починаючи з будь-якої точки та вільно переходячи етапами, іноді повертаючись назад, якщо необхідно зробити певні корективи.

Проаналізуємо детальніше кожен із зазначених етапів.

Емпатія або ж визначення проблеми є одним із ключових етапів для дизайн-мислення, оскільки передбачає вивчення, спостереження, збір інформації щодо окресленої проблеми. У вивченні іноземної мови на цьому етапі може відбуватися знайомство із різними культурами, різними поглядами на певну ситуацію, обговорення різних точок зору тощо.

Фокусування (розуміння й дослідження проблеми) передбачає чітке формулювання учнями свого розуміння проблеми та того, що їм потрібно зробити. Цілком очевидно, що на цьому етапі відбувається випрацювання завдань і певних обмежень, які сприятимуть успішній генерації ідей на наступному етапі. Учні також повинні поєднати усю інформацію, зібрану на попередньому етапі задля формулювання висновків, які сприятимуть створенню нових ідей.

Генерація ідей – це дослідження великого спектру рішень, що включає їхню значну кількість, так і різноманітність. Учні генерують якомога більше ідей, створюючи навіть найбільш неочікувані і непередбачувані. З огляду іноземної мови, вчителю слід підтримувати учнів, надаючи їм зразки речень, лексичних виразів і граматичних конструкцій для формулювання своїх ідей, а також стратегії пошуку незнайомої лексики. На цьому етапі необхідно підтримувати учнів у генерації якомога більшої кількості ідей, зазначаючи, що ми не знаємо, куди вони можуть привести, які результати дадуть. Відтак, важливим є розвиток головних думок для генерування ідей. Завданням вчителя є підштовхнути учнів до того, щоб вони почали мислити творчо, можливо навіть, виходячи за рамки того, що можливо з їхньої точки зору.

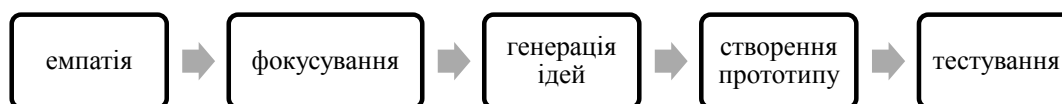

Рис. 1. Етапи дизайн-мислення

Наступний етап – етап *створення прототипу*, який передбачає застосування широкого набору ідей для тестування. Це свого роду етап домашніх завдань, розробка ескізів, прототипів своїх ідей, їхня перевірка тощо. Як видно, цей етап є одним із найбільш розроблених і звичних для учнів, оскільки доволі часто пов'язаний із виконанням домашніх завдань. Тільки в контексті дизайн-мислення домашні завдання є більш творчими і полягають у розробці прототипів власних ідей. Варто наголосити, що цей етап важливий також із психологічної точки зору, оскільки сприяє мінімізації почуття невдачі, невпевненості у своїх силах. Генеруючи ідеї, перевіряючи їх, учні доводять свої ідеї, уникаючи великого ризику бути несприйнятими іншими.

На підсумковому етапі – *тестуванні* – передбачається можливість поділитися власним прототипом із іншими учнями задля отримання зворотного зв'язку. Важливість цього етапу підкреслюється заохоченням учнів до конструктивної критики з метою покращення прототипу. Важливо, щоб учитель зробив акцент на спілкуванні, а не виявленні суто лексико-граматичних помилок. Можна запропонувати мовні моделі для ведення конструктивної бесіди, наприклад: «*Мені подобається, як ти зміг..., Мені цікаво, якими чином..., А якщо би змінили/замінили/ додати...*».

Як видно, застосування підходу дизайн-мислення на має на меті сформувати низку загальних і особистих компетенцій учнів через розгляд й вирішення складних проблем шляхом знаходження різноманітних оригінальних і життєздатних ідей. Водночас дизайн-мислення заохочує учнів до творчості, сприяє дослідницькій діяльності, полегшує метапізнання.

Важливим складником дизайн-мислення є здатність працювати в команді, співпрацювати з іншими членами як в організаційному, так і змістовому планах. Ці навички мобілізують дискусії, обмін думок, інколи конфлікти у середині робочої групи. Відтак, у процесі роботи в групах відбувається конструювання соціальних відносин і взаємодії, які впливають на ефективну роботу групи. Слід також відзначити, що дизайн-мислення надає фундаментального значення індивідуальним почуттям й мотивації особистості, її поведінці, потребам, культурі (Le Design Thinking, 2015: 11). Тому за його допомогою учні можуть поставити себе на місце іншого, зрозуміти його мотиви, почуття, зоб'єднати спільно прийти до ефективного вирішення проблеми.

Разом із цим, на різних етапах дизайн-мислення передбачає метакогнітивну здатність учнів,

оскільки вони повинні уміти аналізувати багато інформації, знаходити те, що потрібно саме для них та уміти інтегрувати свої ідеї до загальної концепції. Дизайн-мислення будується на методі «проб і помилок», що покликаний подолати перешкоду у роботі над розв'язанням проблеми шляхом прийняття несподіваних, креативних рішень (Aillerie, 2015). Дизайн-мислення сприяє різноплановому розглядові проблеми, уникаючи зупинок на швидких рішеннях, які можуть здатися очевидними, оскільки застосовуючи різні етапи дизайн-мислення, як-то фіксація, дослідження, тестування, залишають багато місця для спроб і помилок, що породжують нові оригінальні ідеї.

Можемо констатувати, що дизайн-мислення як підхід, базується на індивідуальній автономії та колективній творчості, що покликаний створити якомога комфортні умови для активного засвоєння знань, їх відтворення відповідно до навчальної програми. Йдеться про створення певного «продукту», що є просто необхідним і достатнім для хорошого розуміння навчального матеріалу, який відповідає навчальним цілям. У цьому аспекті дизайн-мислення вигідно вирізняється з-поміж інших методів тим, що організація і зміст уроку будується на основі інтересів учнів, їх активної участі у цьому процесі, методом виробництва знань.

Водночас, організація роботи у групах може відрізнитися залежно від рішення її членів а робота кожного учасника розподіляється за бажанням. Також слід наголосити, що значна частина автономії кожної команди зберігається і на етапі організації часу для дослідження інформації та генерування ідей. Окрім того, індивідуальна автономія є одним із головних «правил гри» дизайн-мислення, оскільки кожен має право обрати спосіб, який найкраще йому підходить, щоб зробити внесок у колективну роботу.

Висновки. Отже, дизайн-мислення дозволяє підходити до інновацій у навчанні інтуїтивно й творчо водночас. Утім цей підхід базується на системності та співпраці між усіма учасниками навчального процесу та забезпечує не тільки просту передачу знань, але їх творчу застосування, активну співучасть у навчальній діяльності, розвиток творчості та пізнавальної діяльності учнів.

Дизайн-мислення не обмежується тільки способом створення ідей. Воно характеризується також і способом мислення, заснованим на обміні, поділі ідеями, повазі до інших. Такий підхід сприяє створенню доброзичливого клімату в класі, підвищенню мотивації та креативності учнів, їхній автономії, розвиткові трансверсальних компетентностей.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Барнет Б., Еванз Д. Дизайн-мислення. Спроектуй своє життя / пер. з англ. В. Глінка. 2-ге вид. Київ : Наш формат, 2019. 224 с.
2. Бойченко В. В. Особливості формування педагогічного мислення майбутніх учителів: методологія дизайн-мислення. Науковий часопис НПУ імені М. П. Драгоманова. Серія 16 : *Творча особистість учителя: проблеми теорії і практики*. 2017. Вип. 29. С. 88–92. URL : <http://enpuir.npu.edu.ua/bitstream/handle/123456789/19133/Boichenko.pdf?sequence=1> (дата звернення: 27.02.2023)
3. Лучкевич В. Інноваційні технології у професійному розвитку викладачів французької мови в Україні. *Молодий вчений*. 2020. № 3.2 (79.2). С. 53–56. URL : <http://molodyvchenu.in.ua/files/journal/2020/3.2/13.pdf> (дата звернення: 12.02.2023)
4. Навчальні програми для загальноосвітніх навчальних закладів України. Опис ключових змін. 5–9 класи. К. : Видавничий дім «Освіта», 2017. 184 с.
5. Петренко В. О., Безугла І. В. Формування трансверсальних компетентностей в умовах закладу вищої освіти. *Сучасні проблеми управління підприємствами: теорія та практика* : матер. міжнар. наук.-практ. конф., м. Харків, 29–30 бер. 2018 р. X. : Вид-во «НТМТ», 2018. С. 290–293.
6. Полтавська Л. П. Розвиток дизайн-мислення як один із стратегічних інструментів якісної мовної освіти учнів. Карлівка, 2022. 40 с.
7. Aillerie K. Le design thinking : pour une intégration des TICE dans la scénarisation pédagogique. *L'Agence des usages*, 2015. URL : <https://www.reseau-canope.fr/agence-des-usages/le-design-thinking-pour-une-integration-des-tice-dans-la-scenarisation-pedagogique.html>
8. Bruner J. El proceso mental en el aprendizaje. Madrid: Narcea, 1978. 336 p.
9. Le Design Thinking pour les enseignants. 2015. URL: https://www.designthinkingforeducators.com/Le-Design-Thinking-pour-les-enseignants_FR.pdf
10. Leinonen T. & Durall E. Design Thinking and Collaborative Learning. *Pensamiento de Diseño Y Aprendizaje Colaborativo*. 2014. Vol. 21(42), 107–115. URL : <http://doi.org/10.3916/C42-2014-1>
11. Serrat O. Design Thinking. *Knowledge Solutions*. 2010. T. 78(March). P. 1–6.
12. Simon H. A. The Sciences of the Artificial. London : MIT Press, 1969. 241 p.

REFERENCES

1. Barnet B., Evanz D. Dyzain-myslennia. Sproektui svoje zhyttia [Design thinking. Design your life] / per. z anhl. V. Hlinka. 2-he vyd. Kyiv : Nash format, 2019. 224 s. [in Ukrainian]
2. Boichenko V. V. Osoblyvosti formuvannia pedahohichnoho myslennia maibutnikh uchyteliv: metodolohiia dyzain-myslennia [Peculiarities of the formation of pedagogical thinking of future teachers: design-thinking methodology]. Scientific journal of the M.P. Drahomanov NPU. Series 16: Creative personality of the teacher: problems of theory and practice. 2017. Vyp. 29. S. 88–92. URL: <http://enpuir.npu.edu.ua/bitstream/handle/123456789/19133/Boichenko.pdf?sequence=1> (27.02.2023) [in Ukrainian]
3. Luchkevych V. Innovatsiini tekhnolohii u profesiiinomu rozvytku vykladachiv frantsuzkoi movy v Ukraini [Innovative technologies in the professional development of French teachers in Ukraine]. Young scientist. 2020. № 3.2 (79.2). S. 53–56. URL : <http://molodyvchenu.in.ua/files/journal/2020/3.2/13.pdf> (12.02.2023) [in Ukrainian]
4. Navchalni prohramy dlia zahalnoosvitnikh navchalnykh zakladiv Ukrainy Opys kliuchovykh zmin. 5–9 klasy [Curricula for general educational institutions of Ukraine Description of key changes. 5–9 grades]. K.: Vydavnychiy dim «Osvita», 2017. 184 s. [in Ukrainian]
5. Petrenko V. O., Bezuhla I. V. Formuvannia transversalnykh kompetentnostei v umovakh zakladu vyshchoi osvity [Formation of transversal competences in the conditions of a higher education institution]. Modern problems of enterprise management: theory and practice. Kharkiv, 29–30 ber. 2018 r. Kh. : Vyd-vo «NTMT», 2018. S. 290–293. [in Ukrainian]
6. Poltavaska L. P. Rozvytok dyzain-myslennia yak odyin iz stratehichnykh instrumentiv yakisnoi movnoi osvity uchniv [Development of design thinking as one of the strategic tools of quality language education of students]. Karlivka, 2022. 40 s. [in Ukrainian]
7. Aillerie K. Le design thinking : pour une intégration des TICE dans la scénarisation pédagogique [Design thinking: for an integration of ICT in educational scripting]. L'Agence des usages, 2015. URL : <https://www.reseau-canope.fr/agence-des-usages/le-design-thinking-pour-une-integration-des-tice-dans-la-scenarisation-pedagogique.html> [in French]
8. Bruner J. El proceso mental en el aprendizaje [The mental process in learning]. Madrid: Narcea, 1978. 336 p. [in Spanish]
9. Le Design Thinking pour les enseignants [Design Thinking for teachers]. 2015. URL: https://www.designthinkingforeducators.com/Le-Design-Thinking-pour-les-enseignants_FR.pdf [in French]
10. Leinonen T. & Durall E. Design Thinking and Collaborative Learning. *Pensamiento de Diseño Y Aprendizaje Colaborativo*. 2014. Vol. 21(42), 107–115. URL : <http://doi.org/10.3916/C42-2014-1>
11. Serrat O. Design Thinking. *Knowledge Solutions*. 2010. T. 78 (March). P. 1–6.
12. Simon H. A. The Sciences of the Artificial. London : MIT Press, 1969. 241 p.